

کتاب شناسی تاریخ تشیع

دکتر زهره اخوان مقدمه

سید مجید نبوی

رضا مرادی سحر

سرشناسه	: اخوان مقدم، زهره، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: کتابشناسی تاریخ تشیع/ زهره اخوان مقدم، سیدمجید نبوی، رضا مرادی سحر،
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه ایران، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۷۲ ص: ۱۴/۵ x ۲۱/۵ سم.
شابک	: 978-600-434-032-8
وضعیت فهرست نویسی	: قیفا
موضوع	: شیعه -- تاریخ -- کتابشناسی
موضوع	: Shi'ah-- History -- Bibliography
موضوع	: شیعه -- ایران -- کتابشناسی
موضوع	: -- Bibliography Shi'ah -- Iran
موضوع	: کتاب های چاپی فارسی -- کتابشناسی
موضوع	: Persian imprints -- Bibliography
موضوع	: کتاب های چاپی عربی -- کتابشناسی
موضوع	: Arabic imprints -- Bibliography
شماره افزوده	: نبوی، سیدمجید، ۱۳۶۶ -
شناسه افزوده	: مرادی سحر، رضا، ۱۳۶۵ -
رده بندی کنگ	: ۷۸۱.۰۲ / الف۵الف۲۸ ۱۳۹۵
رده بندی دی سی	: ۲۹۷۵۳/۰۱۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۳۰۴۸۱

شناسنامه کتاب

نام کتاب:	کتابشناسی تاریخ تشیع
مؤلف:	زهره اخوان مقدم، سیدمجید نبوی - رضا مرادی سحر
ناشر:	دانشگاه ایران
مدیریت انتشارات:	روح الله گلستانی
نوبت چاپ:	۱/۱۳۹۵
مسئول امور نشر:	رضا مرادی سحر
چاپ و صحافی:	هنارس
قیمت:	۶۰۰۰ ریال
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۴۳۴-۰۳۲-۸

مرکز پخش:

نشانی: تهران، میدان بهارستان، خیابان ایران، خیابان فیاض بخش، کوچه رفاه، پلاک ۲

تلفن: ۰۹۱۲۱۳۳۷۱۸-۵۵۹۰۰۵۴۰-۳۶۸۳۱۵۲۵-۳۳۵۵۶۷۱

فروشگاه اینترنتی کتاب پایابوک: www.payabook.com

چکیده

در هر طرح پژوهشی، اولین قدم پیشینه تحقیق است تا اولاً محققان بدانند که قبل از او چه قدم‌هایی برداشته شده و ثانیاً با استفاده از آنها، قدم جدیدی بردارد و قافله علم را گامی پیش ببرد بدون توجه به پیشینه، هر تحقیقی ناقص خواهد بود. مقاله حاضر با توجه به این مهم، تلاش کرده تا با معرفی ۴۵۳ کتاب در این حوزه، موجبات آشنایی محققان با منابع تاریخ تشیع، و پرهیز از انجام تحقیق‌های تکراری، و غنی‌تر شدن ندرس‌های آینده را فراهم آورد.

ترتیب این کتاب‌ها به صورت الفبایی می‌باشد و مشتمل بر موضوعاتی چون: تاریخ شیعه، تاریخ ادبیات شیعه، اسلام و تشیع، فرقه‌های شیعه،

حدیث شیعه، مهدویت و مانند آن است. در این نگارش سعی شده منابع چاپی موجود تا نیمه سال ۱۳۹۳ هجری معرفی شود. همچنین زبان غالب منابع فارسی است، اما برخی از منابع عربی هم معرفی شده است. کلید واژه: تاریخ شیعه، اسلام و تشیع، فرق شیعه، مهدویت، کتاب

شناسی

مقدمه

شیعه نام گروهی از مسلمانان است که آغاز تاریخ آنان به زمان ظهور اسلام و نزول قرآن برمی‌گردد، آنجا که ابتدا اسلام به وصی و داماد و پسرعمه خویش حضرت علی بن ابیطالب امیرالمؤمنین (ع) فرمود: «یا علی انت و شیعتک هم الفائزون». برخی از محققان تلاش کرده‌اند تا اثبات کنند آغاز ظهور شیعه به سال‌ها پس از رحلت پیامبر (ص) بازمی‌گردد و از این رو تفاوتی با فرقه‌های چهارگانه اهل سنت ندارد. اما تلاش‌های آنان نتیجه‌ای نداشت و هیچ دلیل قانع‌کننده‌ای بر ادعای خود نداشتند که بتواند با حجم قابل توجهی از روایات و سیره‌برابری کند. شیعه به کسانی گفته می‌شود که اعتقاد خاصی درباره امامت و جانشینی رسول خدا دارند. آنان

معتقدند که اولاً وصایت و ولایت امریست الهی که نیاز به نصب دارد، و ثانیاً چنین امامی برای هدایت و رهبری مردم معرفی می‌شود و لذا ضرورتاً می‌بایست دو شرط ویژه داشته باشد: علم و عصمت.

«علم» برای امام ضرورت دارد، به سبب آنکه به امور مربوط به مردم، اجتماع و هدایت آنان آگاهی داشته باشد که اگر نداشته باشد با بقیه مردم تفاوتی دارد و ایی بر پیشوایی او موجود نیست. این مهم را امام رضا(ع) در حدیثی تبیین کرده است، آنجا که راوی از ایشان سوال کرد: آیا شما زبان حیوانات را می‌شنید؟ حضرت پاسخ دادند: چگونه می‌توانم خود را امام خلق بدانم و این علم را نداشته باشم! کنایه از اینکه امام هر عصر، باید به تمام علوم واقف باشد تا از سبک برتر بوده و دلیل عقلانی بر اطاعت همگان از او وجود داشته باشد.

«عصمت» برای امام ضرورت دارد، به سبب آنکه به اند مردم را از بدی‌ها باز داشته و به خوبی‌ها امر کند و مردم بدون هیچ غشایی از او اطاعت کرده در پی او بروند. اگر پیشوا و امام، معصوم نباشد، مردم از دین خارج نیستند؛ یا نمی‌فهمند که او خطا کرده و از او اطاعت می‌کنند، که در این صورت هلاک می‌شوند و چنین امامی نه تنها برای مأمومین سود ندارد، که مضرّ هم هست. یا مردم خطای او را می‌فهمند و به دنبالش نمی‌روند، و در این صورت چنین مردمی از امام خود برترند! از آنجا که غالباً مردم نیاز به

هدایت دارند لذا با وجود امام معصوم، و بریء از خطا، بدون شک و دغدغه راه هدایت را در پی او طی می‌کنند.

اساساً به سبب لزوم همین دو شرط برای امام است که شیعیان معتقدند امام باید خدا نصب کند و انتخاب او از عهدهٔ مردم خارج است؛ زیرا هیچ شخصی از جوف و درون دیگری خبر ندارد و نمی‌تواند به پاکی و علم او بطور قطع حکم کند. این مهم، تنها از خدا بر می‌آید و بس، که از رگ گردن به انسان‌ها نرسد، تر است و با علم حضوری مخلوقات را می‌شناسد و لذا برخی را برای هدایت است، بر می‌گزیند.

بر همین اساس شریعه معتقد است که پیامبر (ص) به امر الهی از آغاز بعثت و واقعهٔ لیلۃ المبیت، علی بن ابی‌طالب (ع) را برای جانشینی و وصایت خود معرفی فرمود و پیوسته بر این مهم پای فشرد، و تا آخر عمر و واقعهٔ غدیر ادامه داد تا آنجا که خطبه ای مفصل ایراد کرد. مردم را به بیعت با جانشین خود فراخواند.

بعد از پیامبر (ص) سوگمندانۀ تاریخ به شکل دیگری رقم خورد. مردم از اطاعت خدا و رسول رویگردان شدند و قافلهٔ ولایت و رهبری در دست افتاد شد و مسلمانان به فرقه‌های متعدد تقسیم شدند. فرقه‌هایی که طبق روایت به ۷۳ می‌رسد و تنها یکی از آنها نجات یافته رستگار می‌شود. حتی در بین شیعیان نیز تفرقه افتاد و پس از پذیرفتن ولایت امیرالمؤمنین (ع) و حسین

علیهما السلام، بین ایشان تفرقه افتاد و فرقه‌های متعددی به وجود آمد. قطعا چنین فرقه‌هایی نیز با وجود اعتقاد درست در وصایت پیامبر(ص)، اهل نجات نخواهند بود زیرا پیامبر پیوسته می‌فرمود اگر یکی از ائمه فرزندان را انکار کنید گویا همه آنها، و گویا مرا انکار کرده‌اید.

تاریخ شیعه به واسطه فراز و نشیب‌های فراوان، که کمتر بر سر راه فرقه‌های دیگر بوده است، بسیار مورد توجه بوده و همواره نیاز به تحقیق دارد. هر محقق‌یی که خواهد در این باب تلاش علمی کند، اگر بخواهد روشمند باشد، و سازمان یافته، او را بستایند، باید از قدم‌ها و پژوهش‌های پیشین مطلع باشد و الا دچار تکرار بی‌یاق و خطی، و یا مصادره به مطلوب می‌شود. اما با اطلاع از اساس‌های ماقبل خود می‌تواند رخنه‌ها را یافته، و سمت و سوی تحقیق خود را به سوی باز کند که مغفول مانده و یا نیاز به بازپژوهی دارد و یا محتاج تغییر روش را پیدا می‌کند. عالمان به خوبی دریافته‌اند که نیاز به کتاب‌شناسان و کتاب‌شناسی، در عالم تحقیق، بسیار جدی است، و به این مهم، به چشم یک امر مروری و کم‌رزش نگاه نمی‌کنند. پژوهش حاضر به همین منظور شکل گرفته، تا مصباح باشد در راه پژوهش‌گران در حوزه تاریخ تشیع.

اینک به معرفی ۴۵۳ کتاب در موضوعات مرتبط با تاریخ تشیع

می‌پردازیم.